

KUYUMCULUK VE TAKI TASARIMI PROGRAMINDA EĞİTİM ALAN ÖĞRENCİLERİN MESLEĞE YÖNELİK TUTUMLARI

Haldun ŞEKERCİ

Öğr.Gr.v.Dr., Dumlupınar Üniversitesi, KTBYO, Kuyumculuk ve Takı Tasarım, haldun.sekerci@dpu.edu.tr

ÖZET: Üniversitelerin meslek eğitimi veren meslek yüksekokullarından kuyumculuk ve takı tasarımı eğitimi alan öğrencilerin çağın gereklerine göre nitelikli, iş piyasasında aratılan bireyler olabilmeleri için öncelikle iyi bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Sektörde çalışmaya başlamadan önce kuyumculuk ve takı tasarımı eğitimi alan bireylerin mesleklerine yönelik geliştirecekleri olumlu tutumlar, hem sektörde hem de okulda başarı seviyelerini yükseltecektir. DPÜ Kütahya Teknik Bilimler M.Y.O. El Sanatları Bölümü Kuyumculuk ve Takı Tasarımı programı bu alanda eğitim veren, sektörün kalifiye eleman ihtiyacına cevap vermeye çalışan kurumlardandır. Bu araştırmada bahse konu alandan eğitim alan öğrencilerin tutumları incelenmiştir. Araştırma ile ilgili literatür taranmış elde edilen veriler konu kapsamında düzenlenmiştir. Araştırma kapsamında Kuyumculuk ve Takı Tasarımı programı da 2011–2012 ve 2012–2013 yılları arasında eğitim-öğretim gören 1. sınıf dönemini tamamlamış 2. sınıf öğrencilerinin tamamına konu ile ilgili anket uygulanmıştır. Bu kapsama giren toplam 72 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma sonrasında 72 tam ankete ulaşılmıştır. Uygulanan anket neticesinde öğrencilerin eğitimini aldıkları alanı sevdikleri bir üst seviye eğitimini almak istedikleri anlaşılmıştır. Bu sebeple öğretmenlik eğitiminin de alınabileceği fakülte düzeyinde dünya seviyesinde gelişimlere uygun bölüm açılması gerektiği düşünülmektedir. Araştırma neticesinde elde edilen tüm bulgular tablolaştırılarak, yorumlanmış ve konu ile ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Meslek Eğitimi, Kuyumculuk, Tasarım, Takı.

JEWELRY AND JEWELRY DESIGN PROGRAM, VOCATIONAL STUDENTS' ATTITUDES TOWARD EDUCATION

ABSTRACT: Universities of vocational schools providing vocational education and costume jewelry design training according to the needs of the age of the students qualified individuals to become sought after in the job market first must pass through a good education. Before you start working in the sector of jewelry and jewelry design field training of individuals will develop a positive attitude towards the profession, as well as in the sector will improve the level of success in school. DPÜ Kütahya Technical Sciences M.Y.O. Department of Handicrafts Jewellery and Jewellery Design program providing training in this area, the industry's need for qualified staff to respond to one of the institutions working. In this research area, mentioned education students' attitudes were examined. Research data obtained from the relevant literature is organized within the scope of the subject. Jewellery and Jewellery Design in the scope of the research program between 2011-2012 and 2012-2013 academic years who have completed their internship period 1 2nd class on the subject questionnaire was administered to all students. There are 72 students in this context . After working a full survey of 72 was reached. As a result of the survey applied to the education of students in their area that they want to get their favorite revealed a higher level of education . For this reason, the Teacher Training can be taken in the appropriate section of faculty development at the global level requires opening statement. All findings obtained by the survey, tabulated, interpreted and presented several recommendations on the subject.

Keywords: Education, Vocational Training, Jewellery, Design, Jewelry.

GİRİŞ

Eğitim insanın yaşaması ve topluma uyum gösterip belirli bir takım yetilerle kuşanmasında önemli bir araçtır. Doğaya, topluma, insana, kültüre, sanata, özete tüm varlık bilgi ve değerler alanına yönelik öğretim, tanıtım, tecrübe, eylem ve her türlü eğitsel etkinlik ve durumları ifade etmek üzere kullanılan eğitim kavramı zengin bir içeriğe sahiptir. Eğitim bir insan varlığının yetişmesini ve değişmesini sağlamak üzere kendine özgü tüm imkanların onlar üzerinde kullanılması ve her birinin aslen kendisidir(Değirmencioğlu, 1977:1-3). Eğitim, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın önemli bir faktörüdür. Ülkelerin ekonomik, teknik ve sosyal yönden ilerlemesi o ülkenin nitelikli insan gücü kaynağına bağlı olduğu için yetiştirilmiş insan gücünün oluşturulmasında eğitimin rolü ve etkinliği bilinen bir gerçektir(Korkmaz, 1998:79) Meslek eğitimi denince ilk akla gelen mesleki ve teknik eğitim kavramlarıdır. Bu sebeple çoğu yazar meslek eğitimi ile ilgili yazdıkları eserlerde başlıkları mesleki ve teknik eğitim olarak ele almışlardır. Bu sebeple meslek eğitimi ve teknik eğitim meslek eğitiminin temel yapı taşını oluşturmaktadır(Şekerci, 2007:93). Değişik alanlarda hızla gelişen teknoloji, özellikle sınırlı kaynağa sahip ülke ekonomilerini zorlamakta ve daha kaliteli mesleki eğitim görmüş insan gücü talebi gün geçtikçe artmaktadır(Balcı, 1993:283). Mesleki ve Teknik eğitim genel anlamda bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırmak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme sürecidir. Diğer bir deyişle mesleki ve teknik eğitim kişiye mesleki ilgi ve gereksinimini güdüleme faktörü olarak kullanarak bütünüyle eğitir(Doğan, 1976:77). Bireye hayatının kazanması için belirli bir meslek alanına ilişkin bilgiyi beceri ve alışkanlıkları kazandıran ve bireyin kabiliyetlerini çeşitli yönlerle geliştiren eğitim süreci olan mesleki eğitim; meslek liseleri, meslek yüksek okulları, mesleki ve teknik eğitim fakülteleri bünyesinde eğitim verilmektedir(Alkan, Doğan ve Sezgin, 1988:82). Türkiye'de meslek eğitimi uzun yıllar ailenin sorumluluğunda kalmış daha sonraları çıraklık dizgelerinin gelişmesiyle devam etmiştir. Zamanla çıraklık sistemi, gelişmekte olan toplum gereksinimleri, üretim sistemlerindeki değişiklik, bilim ve teknolojiye buluşlar karşısında yetersiz kalmış sanayide meydana gelen değişimler meslekleri çoğaltmış teknisyen ve yarı nitelikli iş gören gereksinimleri artmıştır, böylece meslek eğitimi örgütlenmiş okul programı olarak eğitim sistemine girmiş ve bugünkü durumunu almıştır(Ulusoy ve Hacıoğlu,1997:20-21). Meslek eğitimi konusunda karar verme sürecinde bulunanlar, yeni meslekler ve teknolojik gelişmeler sonucu ortaya çıkan yeni beceriler konusunda okulları bu değişime uyumlaştırma programları ile günün koşullarına göre uyarlamakla sorumludur. Yeni niteliklere ve yeni mesleklere uygun insan gücünün yetiştirilmemesi yeni teknolojilerin ülke ekonomisine ve yaşam seviyesinin yükselmesine olumlu katkı sağlamasından yoksun bırakmak anlamına gelebilecektir(Taşpınar, 1995:323).

Türkiye’de ekonominin sanayi ve ticaret alanlarının istenilen düzeye ulaştırılmamasında yeterli sayıda ve yeterli nitelikte teknik iş görenin bulunmaması en önemli etkenlerin başında gelmektedir(Oğuzkan, 1966:8). 16. Milli Eğitim Şurası’nda da öğretmen yetiştirilme koşulları, Türk sanayisinin en önemli sorunları olarak belirttiğimiz yetişmiş işi gücüne ilişkin çalışmaların yetersizliği, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının bazı branşlarında öğretmen yetiştiren yüksek eğitim örgütlerinin bulunmadığı, mesleki ve teknik eğitim programları çağın gereksinimlerine yanıt veremediği, mesleki ve teknik okullarda uygulanan programların gelişen teknolojiye paralel olmaması ve sanayinin gelişimi ile bağdaşmadığı, (M.E.B.,1999:10) gibi konularında belirtildiği görülmektedir. Nitelikli iş gören gücü yetiştirilmesinde, öğretmen yetiştirme programlarının teknolojik gelişmeler ile sanayinin gereksinimlerine yanıt verebilecek tüm nitelikleri sahip olması için eğitim kurumlarında sanayi- eğitim işbirliğinin etkinliği okul programlarındaki düzenlemelerin başarısına bağlı gözükmektedir.(İpbüken, Aral ve Savaşeri, 1976:104). Bu başarı sayesinde, sanayi-eğitim işbirliği için iş gören yetiştiren eğitim örgütlerinin seçtiği hedef tam amacına ulaşabilecektir(Dogan, 1976:113). Sanayi ve eğitim iş birliğinin uygulanabilir olması ile de iş görenlerin yetiştirilememesine bağlı olarak doğabilecek özdeksel kayıplarında önüne geçilmesinde ki en büyük engellerden biriside kaldırılmış olacaktır.

Meslek alanında hizmet öncesinde nitelikli öğretmen yetiştirme önemli konulardan birisidir(Oral, 2004:88). Eğitim kurumunda görev alan öğretmenler kurum ne kadar kaliteli olursa olsun yeteri kadar gerekli niteliğe sahip değilse fayda sağlayamayacaklardır(Gökçe, 1997:208). Meslek eğitimine katkı yapan bu eğitim kurumları içerisinde sektöre önemli katkılar yapan fakat alanda öğretmen yetiştirilecek her hangi bir programı mevcut olmayan alanlardan biriside kuyumculuk eğitimi veren programlardır.

Geçmiş insanlık kadar eski olan maden işleme sanatı olarak genelledebileceğimiz metale şekil veren sanatların çoğu değerini hiç yitirmeden günümüze kadar gelmiştir. Teknolojideki hızlı ve karmaşık gelişmeye paralel olarak, maden işleme sanatı da çeşitlenerek bu sanata bağlı alt alanların kendi içerisinde daha özel bir biçimde ele alınması, bu sanat dalına ait eğitiminde bu yönde şekillendirilmesine sebep olmuştur. Bu alt alanlardan birisi de Kuyumculuktur. 1990 lı yılların başında Türkiye ’de kuyumculuk sektörü 70 bin iş göreni istihdam ederken(Günerken, 2001:62-64) günümüzde sektörde 35 bin kuyumcu vardır. 250 bin insana istihdam sağlanmaktadır. Türkiye'nin markalı mücevheratta 2'nci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin, genel tüketim anlamında Hindistan, Çin, Amerika ve Avrupa'dan sonra 5'nci sırada, markalı mücevherde ise İtalya'dan sonra 2'nci sırada yer almaktadır(Altınbaş: Kart Sınırlaması İle Kuyumculuk Sektörü Büyük Kayıp Yaşayacak, Bloomberg, 11.02.2014). Avrupa ve Ortadoğu'nun üretim merkezi konumunda olan Türkiye'deki mücevher sektörü, halen 200 ülkeye ihracat yapmaktadır. Mücevher İhracatçıları Birliği verilerine göre 2013 yılının ilk 10 ayında sektör 1 milyar 830 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu rakamın 2,50 milyar dolarlık hedefe yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan sektörün dış ve iç talebi karşılamak ve ürünleri çeşitlendirmek adına değerli taş kaynaklarını da değerlendirmek amacıyla yeni taş kesim atölyeleri kurulacaktır. Böylece kuyumculuk sektörü; üretim, istihdam ve ihracatı artırarak ülke ekonomisine katkı da sağlayacaktır(Yıldırım Türk, 2013). Mevcut bu durumlar göz önüne alınca kuyumculuk sektörünün inanılmaz büyüklüğünü ve hızlı gelişimin ne boyutlarda olduğunu anlamamız açısından örnek teşkil etmektedir. Sektörde gelişime orantılı olarak taklit ürünlerden kaçınılması hatta artık yapılan ürünlerin bir boyutunun da sanatsal yöne kayması ve maddi değerinden çok ürünün orijinalliğine kıymet biçilmesi geçmişle günümüzü bütünleyen ürünlerin yorumlanması tasarım olgusu içerisinde belirttiğimiz önemi ve varılmak istenen noktayı belirlemesi açısından ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu gelişim ve olguya paralel yurt dışında Türk kuyumculuk sektörünün dünya örgütleri ile rekabet edebilir bir konumdayken dünya piyasalarında aranılan markalar yaratması sonucu küçük çapta model kopyalayan Türk örgütlerinin ihracat alanlarını genişlettiği görülmüştür. Kopya modellerin geniş çapta yayılması sonucu yurt dışındaki sergilerde yabancı firmaların kendi ürünlerinin Türk örgütlerine gösterilmemesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bunun neticesinde iç piyasada da güzel tasarlanmış değişik çizgilerin ortaya çıktığı, müşterilerin iyi tasarımlar bedeli ne olursa olsun aldıkları görülmüştür. Bu da üreticilerin geleneksel görüş kalıplarından çıkması ve sektörün gelişmesini arttırmıştır(Karnas, 2001:1).sanatının kuşaktan kuşağa geçerek öneminin günümüzde daha iyi anlaşılacak zanaatçı boyutundan çıkıp sanat boyutuna kayması ve eğitime olan gereksinimi artması nedeniyle Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölümü Kuyumculuk ve Takı Tasarım Programındaki öğrencilerin alana yönelik tutumlarının incelenmesi araştırma konusu olarak seçilmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI ve YÖNTEMİ

1. Araştırmanın Amacı

Türkiye'deki meslek yüksekokullarında kuyumculuk ve takı tasarım eğitimi alan öğrencilerin tutumlarına yönelik yapılmış çalışma bulunmamaktadır. Öğrencilerin mezun olduktan sonra sektörde çeşitli pozisyonlarda çalışacakları göz önüne alınca, öğrencilerin kuyumculuk ve takı tasarım alanına yönelik tutumlarının öğrenilmesi, öğretim programlarının yapılandırılmasına da katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın amacı Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölümü Kuyumculuk ve Takı Tasarım Programında öğrenim gören öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumları arasında farklılık olup olmadığını belirlemektir

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlamaktadır(Karasar, 1994:77) Araştırmada konu ile ilgili kaynaklar taranmış, veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılarak araştırmayı oluşturacak veriler elde edilmiştir. Anket kişisel bilgiler ve öğrenim görülen alana ilişkin tutumlar olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü çoktan seçmeli, ikinci bölümü ise hiç katılmıyorum, katılmıyorum, katılıyorum, tamamen katılıyorum olmak üzere dörtlü likert tipi ölçek şeklinde düzenlenmiştir.

Güvenilirlik için Cronbach Alpha güvenilirlik testi gerçekleştirilmiştir. Nunnally ve Bernstein (1994) de araştırmanın ilk aşamalarında 0.70 güvenilirlik düzeyinin yeterli olduğunu belirtmektedir(Sabah-Kıyan, 2012:436). Güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha ; %80,6 olarak tespit edilmiş ve anketin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Belirdiğimiz hipotezler şunlardır;

- H₁: Öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
H₂: Öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Öğrencilerin cinsiyet, yaş ve tercih sırasına göre mesleğe ilişkin tutumlarının belirlenmesinde “t” testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS programından faydalanılmış, verileri yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Bulgular uygun tablolar halinde yorumlanmıştır.

Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Teknik Bilimler M.Y.O. El Sanatları Bölümü Kuyumculuk ve Takı Tasarım Programında 2011-2012 ve 2012-2013 eğitim-öğretim yılları arasında öğrenim gören öğrencilerden , öğrenim gördükleri alanı daha iyi tanıyabilecekleri düşüncesi ile 1. stajlarını tamamlayan 72 adet 2. sınıf öğrencisi olduğunda ana kütle üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonrasında 72 tam ankete ulaşılmıştır.

ÇALIŞMANIN BULGULARI

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aranan cevaplara ilişkin toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 1 de incelenmiştir

Tablo 1. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Sıra No	Cinsiyet	F	%
1	Kız	39	54,2
2	Erkek	33	45,8
Toplam		72	100,0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımını içeren Tablo 1. incelendiğinde %39 u kız %33 erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu duruma göre kız öğrencilerin programı daha çok tercih ettikleri söylenebilir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaşa göre dağılımı Tablo 2 de incelenmiştir

Tablo 2. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Yaşa Göre Dağılımı

Sıra No	Yaş Aralığı	F	%
1	20'nin altında	10	13,9
2	20-25	54	75,0
3	26-30	5	6,9
4	31 ve üzeri	3	4,2
Toplam		72	100,0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaşlarına göre dağılımını içeren Tablo 2. incelendiğinde öğrencilerin % 75 ile tamama yakının 20–25 yaş aralığında %4.2 ile 31 yaş üzeri öğrencilerin bulunduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun 20–25 yaş aralığından oluşması 20 yaş altının % 13.9 luk bir paya sahip olması bu öğrencilerin mezun olduktan sonra bir süre yüksek eğitime başlamadıkları sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin Kuyumculuk ve Takı tasarım alanında eğitimlerini aldıkları mesleği üniversite giriş sınavında tercih sırasına göre dağılımı Tablo 3 de incelenmiştir.

Tablo 3. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Üniversite Giriş Sınavında Programı Tercih Etme Sırasına Göre Dağılımı

Sıra No	Tercih Sırası	F	%
1	1-5	15	20,8
2	6-10	23	31,9
3	11-15	20	27,9
4	16 ve üzeri	14	19,4
Toplam		72	100,0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin Üniversite tercih sıralamasına göre dağılımını içeren Tablo 3. incelendiğinde öğrencilerin programı %31.9 ile 6-10 sıralama arasında, %27.8 ile 11-15 sıralama arasında % 19.4 ile 16 ve üzeri sıralama arasında tercih ettikleri %20.8 ile 1-5 sıralama arasında tercih ettikleri görülmüştür.

Öğrencilerin bu durumda programa ait mesleği tercih etmelerinde Meslek Yüksekokuluna ait program olasılığını da dikkate almak gerektiğini düşünerek, esas öğrenimini almak istedikleri ilk meslek olmadığı sadece %20.8 öğrencinin programa istedikleri eğitimi almak üzere geldikleri sonucu çıkartılabilir.

Öğrencilerin Kuyumculuk ve Takı tasarım alanında eğitimlerini aldıkları mesleği tercihlerindeki etkenlere göre dağılım Tablo 4 de incelenmiştir

Tablo 4. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Programı Tercihlerindeki Etkenlere Göre Dağılımı

Sıra No	Etkenler	F	%
1	Ailem istediği için	16	22,2
2	Kendi tercihim olduğu için	30	41,7
3	Lisede bu bölümden mezun olduğum için	0	0,0
4	İstihdamı kolay olduğu için	5	6,9
5	Sanata dönük bir meslek olduğu için	21	29,2
Toplam		72	100,0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin Üniversite tercih etkenlerine göre dağılımını içeren Tablo 4. incelendiğinde öğrencilerin programı %41.7 ile kendilerini tercih ettiği, 29.2 ile sanata dönük bir meslek olduğunu düşündükleri için tercih ettiği, %6.9 ile istihdamı kolay olduğunu düşündükleri için tercih ettikleri dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin Kuyumculuk ve Takı tasarım alanında eğitimlerini aldıkları mesleğe ilişkin tutumlarının göre dağılım Tablo 5 de incelenmiştir.

Tablo 5. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Eğitimini Gördükleri Mesleğe İlişkin Tutumlarına Göre Dağılımı

Sıra No	Tutumlar	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katlıyorum		Tamamen Katlıyorum		TOPLAM	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	Öğrenim gördüğüm alandan memnunum	3	4,2	8	11,1	35	48,6	26	36,1	72	100,0
2	Yakın çevremdekilere bu alanda eğitim görmelerini tavsiye ederim	3	4,2	23	31,9	32	44,5	14	19,4	72	100,0
3	Derslere zevkle katılıyorum	2	2,8	15	20,8	36	50,0	19	26,4	72	100,0
4	Tekrar ÖSS'ye girerek farklı bir alanda eğitim görmek istiyorum	19	26,4	20	27,8	15	20,8	18	25,0	72	100,0
5	Alanımda lisans eğitimi almak istiyorum	8	11,1	18	25,0	26	36,1	20	27,8	72	100,0
6	Alanımla ilgili etkinlikte bulunmaktan hoşlanıyorum	0	0,0	9	12,5	32	44,4	31	43,1	72	100,0
7	Alanımla ilgili sergi, fuar vb. etkinliklere katılmaktan zevk alırım	1	1,4	10	13,9	25	34,7	36	50,0	72	100,0
8	Alanımla ilgili yayınları takip ediyorum	6	8,3	20	27,8	33	45,8	13	18,1	72	100,0
9	Mesleğimde ortaya çıkarma gücümü devamlı kullanabileceğimi düşünüyorum	2	2,8	8	11,1	36	50,0	26	36,1	72	100,0
10	Eğitim aldığım mesleğin iş açısından çok yönlü seçenekleri olduğunu düşünüyorum	0	0,0	16	22,3	24	33,3	32	44,4	72	100,0
11	Mezun olduktan sonra alanımla ilgili bir işte çalışmak istiyorum	3	4,1	13	18,1	22	30,6	34	47,2	72	100,0
12	Aldığım eğitimle özel sektörde iş bulabileceğime inanıyorum	5	6,9	23	31,9	29	40,4	15	20,8	72	100,0
13	Eğitim aldığım alanla ilgili sektörde herhangi bir birimde rahatlıkla çalışabileceğimi düşünüyorum	3	4,2	25	34,7	28	38,9	16	22,2	72	100,0
14	Mesleğimi yapmanın diğer meslekleri yapmaktan daha çok manevi haz sağlayacağımı düşünüyorum	3	4,2	11	15,3	34	47,2	24	33,3	72	100,0
15	Eğitimini aldığım meslekten daha iyi olduğunu düşündüğüm bir meslek bulursam bu mesleği bırakırım	11	15,3	19	26,4	27	37,5	15	20,8	72	100,0
16	Okuduğum alanın geçerli mesleklerden biri olduğunu düşünüyorum	0	0,0	11	15,3	37	51,4	24	33,3	72	100,0
17	Eğitimi aldıktan sonra alanda herhangi bir birimde çalışmamak beni endişelendiriyor	7	9,7	15	20,9	27	37,5	23	31,9	72	100,0

Tablo 5. devamı Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Eğitimini Gördükleri Mesleğe İlişkin Tutumlarına Göre Dağılımı

Sıra No	Tutumlar	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		TOPLAM	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
18	Mezun olduktan sonra tüm gerekleri yerine getirip bu alanda öğretmen olmak istiyorum	9	12,5	17	23,6	22	30,6	24	33,3	72	100,0
19	Alanımda çalışmamın üstün bir özveri istediğini düşünüyorum	0	0,0	5	6,9	31	43,1	36	50,0	72	100,0
20	Mesleğimin maddi açıdan beni tatmin edeceğini düşünüyorum	3	4,2	16	22,2	36	50,0	17	23,6	72	100,0
21	Meslekte sürekli kendimi geliştirmem gerektiğini düşünüyorum	1	1,4	3	4,2	23	31,9	45	62,5	72	100,0
22	Mesleğimin köklü bir kültüre sahip olduğunu düşünüyorum	1	1,4	6	8,3	20	27,8	45	62,5	72	100,0
23	Meslek alanımın yeterince tanıtılmadığını düşünüyorum	5	6,9	9	12,5	30	41,7	28	38,9	72	100,0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin eğitimini gördükleri mesleğe ilişkin tutumlarına göre dağılımını içeren Tablo 5. incelendiğinde ;

‘Öğrenim gördüğüm alandan memnunum’ ifadesine öğrencilerin %48.6 sı katılıyorum, %36.1 tamamen katılıyorum olarak belirtmişler. ‘Alanımda lisans eğitimi almak istiyorum’ ifadesine öğrencilerin %36.1 i katılıyorum, %27.8 i tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun öğrenim gördükleri alandan memnun oldukları ve alanlarında lisans eğitimi almak istedikleri tespit edilmiştir.

‘Derslere zevkle katılıyorum’ ifadesine öğrencilerin %50.0 ı katılıyorum, % 26.4 ü tamamen katılıyorum şeklinde cevaplamışlardır. Öğrencilerin çoğunluğunun derslere katılmaktan zevk aldıkları görülmüştür.

Öğrencilerin ‘Yakın çevremdekilere bu alanda eğitim görmelerini tavsiye ederim’ ifadesine %44.4 ü katılıyorum, %19.4 ü ise tamamen katılıyorum şeklinde; ‘tekrar öss’ye girerek farklı bir alanda eğitim görmek istiyorum’ ifadesine ise %26. 4 ü hiç katılmıyorum, %27. 8 i katılmıyorum şeklinde cevaplamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun okudukları alanı tavsiye edebilecekleri ve % 26.4’ü hiç katılmıyorum % 27.8 katılmıyorum diye cevaplayarak çoğunlukla başka bir alanda eğitim görmek için öss’ye girmeyi tercih etmeyecekleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ‘Alanımla ilgili etkinlikte bulunmaktan hoşlanıyorum’ ifadesine % 44.4 ü katılıyorum, % 43.1 i ise tamamen katılıyorum; ‘Alanımla ilgili sergi, fuar vb. etkinliklere katılmaktan zevk alırım’ ifadesine % 34.7 si katılıyorum, %50.0 si tamamen katılıyorum; ‘Alanımla ilgili yayınları takip ediyorum’ ifadesine % 45.8 i katılıyorum, %18.1 i tamamen katılıyorum şeklinde cevaplamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun alanları ile ilgili etkinlikte bulunduğu, alanları ile ilgili sergi, fuar vb organizasyonlara katılmaktan zevk duyduğu ve % 45.8 katılmıyorum, %18.1 tamamen katılmıyorum diye cevaplayarak çoğunluğunun alanları ile ilgili yayınları takip ettikleri görülmüştür.

Öğrencilerin ‘Mezun olduktan sonra alanımla ilgili bir işte çalışmak istiyorum’ ifadesine %30.6 sı katılıyorum, %47.2 si tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Eğitim aldığım mesleğin iş açısından çok yönlü seçenekleri olduğunu düşünüyorum’ ifadesine %50.0 ı katılıyorum, %36.1 i tamamen katılıyorum şeklinde cevaplamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun eğitimini aldıkları meslek ile ilgili bir alanda çalışmak istedikleri ve eğitimini aldıkları mesleğin iş açısından çeşitli seçeneklere sahip olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ‘Aldığım eğitimle özel sektörde iş bulabileceğimi inanıyorum’ ifadesine %40.3 ü katılıyorum, %20.8 i tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Eğitim aldığım alanla ilgili sektörde herhangi bir birimde rahatlıkla çalışabileceğimi düşünüyorum’ ifadesine %38.9 u katılıyorum, %22.2 si tamamen katılıyorum şeklinde; cevaplamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun aldıkları eğitimle özel sektörde ve alanın her hangi bir biriminde iş bulabilecek şekilde bir eğitime sahip olduklarını düşündükleri görülmüştür.

Öğrencilerin ‘Okuduğum alanın geçerli mesleklerden biri olduğunu düşünüyorum’ ifadesine %51.4 ü katılıyorum, 33.3 si tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Eğitimini aldığım meslekten daha iyi olduğunu düşündüğüm bir meslek bulursam bu mesleği bırakırım’ ifadesine %37.5 i katılıyorum, %20.8 i tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Eğitimi aldıktan sonra alanda herhangi bir birimde çalışmamak beni endişelendiriyor’ ifadesine %37.5 i katılıyorum, %31.9 u tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Mezun olduktan sonra tüm gerekleri yerine getirip bu alanda öğretmen olmak istiyorum’ ifadesine %30.6 sı katılıyorum, %33.3 ü tamamen katılıyorum şeklinde; cevaplamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun meslek alanlarının geçerli bir alan olduğu ve maddi açıdan tatmin edici olduğunu düşünmelerine karşın sektörde çalışmama korkularının bulunduğu, daha geçerli bir meslek bulurlarsa bu mesleği bırakabilecekleri ve öğretmen olmayı istedikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ‘Mesleğimde ortaya çıkarma gücümü devamlı kullanabileceğimi düşünüyorum’ ifadesine %50.0 si katılıyorum, %36.1 i tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Mesleğimi yapmanın diğer meslekleri yapmaktan daha çok manevi haz sağlayacağını düşünüyorum’ ifadesine %47.2 si katılıyorum, %33.3 ü tamamen katılıyorum şeklinde; cevaplamıştır. Öğrencilerin

çoğunluğunun ortaya çıkarma güçlerini devamlı kullanabilecekleri ve manevi tatmin duyacakları bir meslek sahibi olduklarını düşündükleri görülmüştür.

Öğrencilerin ‘Meslekte sürekli kendimi geliştirmem gerektiğini düşünüyorum’ ifadesine %31.9 u katılıyorum, %62.5 si tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Alanımda çalışmamın üstün bir özveri istediğini düşünüyorum’ ifadesine %43.1 i katılıyorum, 50.0 si tamamen katılıyorum şeklinde; cevaplamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun mesleklerini devamlı geliştirmeleri gerektiğini ve üstün bir özveri göstermeleri gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ‘Mesleğimin köklü bir kültüre sahip olduğunu düşünüyorum’ ifadesine %27.8 i katılıyorum, %62.5 i tamamen katılıyorum şeklinde; ‘Meslek alanımın yeterince tanıtılmadığını düşünüyorum ifadesine’ %41.7 si katılıyorum, %38.9 u tamamen katılıyorum şeklinde; cevaplamıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun köklü bir mesleğe sahip olduklarını ve mesleklerinin yeterince tanıtılmadığını düşündükleri görülmüştür.

Öğrencilerin Kuyumculuk ve Takı tasarım alanında eğitimlerini aldıkları mesleğe ilişkin tutumlarının yaş guruplarına göre farklılık gösterip göstermediği Tablo 6 da incelenmiştir.

Tablo 6. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Eğitimini Gördükleri Mesleğe İlişkin Tutumlarının Yaş İlişkin ANOVA Testi Bulguları

Levene Testi		Gruplar	A.O.	S.Sapma	
F	P	20'nin altı	2,900	0,402	
2,119	0,106	20-25	3,088	0,336	
		26-30	2,895	0,607	
		31 ve üzeri	2,942	0,181	
Toplam		72 kişi	3,042	0,364	
ANOVA					
	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	0,456	3	0,152	1,150	0,335
Grup İçi	8,98	68	0,132		

Tablo 6’da, öncelikle varyansların eşit olup olmadığı incelendiğinde; araştırma kapsamındaki öğrencilerin eğitimini gördükleri mesleğe ilişkin tutumları (F=2,119; p>0,05) için grupların varyanslarının eşit olduğu görülmektedir. Grupların varyanslarının eşit olması, ANOVA testinin yapılması için gerekli şartı (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2006:124) sağladığından ANOVA testi yapılmıştır. ANOVA testinde öğrencilerin eğitimini gördükleri mesleğe ilişkin tutumları ait sonuçlar (F=1,150; p>0,05), öğrencilerin eğitimini gördükleri mesleğe ilişkin tutumları yaş guruplarına göre farklılık yaratmadığını göstermektedir. Bundan dolayı H1 hipotezi kabul edilmemiştir.

Öğrencilerin Kuyumculuk ve Takı tasarım alanında eğitimlerini aldıkları mesleğe ilişkin tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği Tablo 7 de incelenmiştir.

Tablo 7. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Eğitimini Gördükleri Mesleğe İlişkin Tutumlarının Cinsiyete İlişkin t-Testi Sonuçları

Mesleğe İlişkin Tutumlar	Levene Testi		t	Df	P	A.O.F.
	Grup Varyans	F				
	Eşit	0,016	0,901	0,803	70	0,425
Eşit Değil	0,799			66,601	0,427	3,0053
Aritmetik Ortalama(AO) ve Standart Sapma Değeri	Gruplar		A.O.		S.Sapma	
	Bay		3,005		0,376	
	Bayan		3,074		0,355	

Bağımsız Gruplar t-Testi’nin test istatistiği, gruplar arası varyansın eşit olup olmamasına göre farklılık göstereceğinden, t-Testinin değerlerini incelemeyen önce grupların varyanslarının eşitliği test edilmelidir (Sipahi vd., 2006:118). Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı ise, Levene Testi ile yapılmıştır. Tablo 7’deki Levene testi bulgularına bakıldığında, değişken için grupların varyanslarının eşit olduğu görülmektedir. Bu yüzden Tablo 7’nin t-Testine ilişkin değerleri yansıtan bölümün ilk satırındaki değerler dikkate alınmıştır. Bu değerlere göre öğrencilerin eğitimini gördükleri mesleğe ilişkin tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği saptanmıştır (t=0,803; p>0,05). Bunda dolayı H2 hipotezide kabul edilmemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına göre ;

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programında okuyan öğrencilerin çoğunluğunun kız olduğu görülmüştür. Eğitimi veren eğitim biriminin meslek yüksekokulu olması ve tercih sıralama listesinde 25 tercih yapıldığı göz önüne alınınca 1-5 arası %20,8 ile 6-

10 arası %31,9 tercih edenler toplamı %52,7 ile bölümü tercih amaçları farklılık gösterme ihtimali olsa da, bölümü tercih ederken amaçlarını gerçekleştirmede çeşitli tercih alternatiflerine rağmen bölümü kendi tercihleri ile seçmeleri bu alanda eğitim alarak amaçlarına ulaşmak istedikleri sonucuna varılabilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun öğrenim gördüğü alandan memnun olduğu ve bu alanda lisans eğitimi almak istedikleri görülmüştür. Ayrıca okudukları alanı tavsiye edebilecekleri ve başka bir alan okumak için tekrar öss'ye girmeyeceklerini belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin eğitimini aldıkları mesleklerinden memnun oldukları sonucu varsayılabilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun alanlarında bir etkinlik yapmaktan ve yapılmış etkinliklere katılmaktan hoşlandığı bunun yanında alanıyla ilgili yayınları takip ettiği tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin alanları ile ilgili mesleki gelişimleri ile ilgili sosyal araçları etkin bir biçimde kullanmaya çalıştıkları sonucu çıkarılabilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun mezun olduktan sonra alanları ile ilgili bir işte çalışmak istemekte ve bu alanda çok yönlü iş seçenekleri olduğunu düşünmektedir. Bu duruma göre öğrencilerin eğitimini aldıkları meslekte kendilerini başarılı gördükleri ve mesleği başarı ile yapabilecekleri kanaatine vardıkları, kendi iş yerini açmak, üretim, pazarlama ve bunlara benzer alanlara bağlı alt alanlarda çalışabileceklerini düşündükleri sonucuna varılabilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun aldıkları eğitimle özel sektörde alanlarında yada ilgili alt alanlarda çalışabileceklerini düşündükleri tespit edilmiştir. Buna göre sonuç olarak okuldan alınan eğitim düzeyi sektördeki iş olanakları için yeterli seviyededir denilebilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun alanlarının geçerli ve maddi açıdan tatmin edici düzeyde mesleklerden olduğunu düşünmelerine rağmen, sektörde çalışamama korkularının bulunduğu, daha geçerli bir meslek bulduklarında bu mesleği bırakabilecekleri ve öğretmen olmayı istedikleri görülmüştür. Bu duruma göre sonuç olarak yaşanan ekonomik krizlerin kuyumculuk sektörünü etkilediğinin ve yansımalarının staj döneminde öğrenciler tarafından görüldüğünün, geçerli bir mesleğe sahip olduklarını düşünmelerine rağmen iş bulamamaktan hatta iş yeri açamamaktan korktukları öğretmenlik gibi kamu işlerine yönelindikleri söylenebilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun mesleklerinin ortaya çıkarma güçlerini devamlı kullanmaya olanak sağladığı ve seçebilecekleri her hangi bir mesleğe göre eğitimini aldıkları mesleği yapmaktan daha çok zevk alacakları tespit edilmiştir. Bu tespite göre sonuç olarak öğrencilerin alanı kendilerini kanıtama ve bundan haz alma duygularına her zaman müsait olan bir meslek olarak görmektedirler denilebilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini bu meslekte sürekli geliştirmeleri gerektiği ve bu alanda çalışmanın özveri istediğini düşündüğü görülmüştür. Bu duruma göre mesleğin teknik bir alan olması makine ve ekipmanların devamlı yenilenmesi bunlara ek olarak yeni üretim tekniklerinin bulunması öğrencilerin gelişimleri takip etmesinin gelişimlerine ek olarak bu meslekten para kazanabilmeleri için zorunlu olduğu ve bunun içinde hem maddi hem manevi yoğun bir çalışma gerektiğinin farkında oldukları sonucuna varılabilir.

Kuyumculuk ve Takı Tasarım programını tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun eğitimini aldıkları mesleklerinin köklü bir kültüre sahip olduğu ve yeterince tanıtılmadığını belirtmiştir. Bu duruma göre sonuç olarak öğrenciler Türk kuyumculuk kültürünün Cumhuriyetle başlamadığını yüz yıllar öncesinden devam eden bir kültür birikimini devir almış olduklarını fark ettiklerini buna bağlı olarak tanıtımın yeterince yapılmadığını düşünüyor olabilirler.

Öğrencilerin Kuyumculuk ve Takı tasarım alanında eğitimlerini aldıkları mesleğe ilişkin tutumlarının yaşlarına cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Kuyumculuk ve takı tasarımına yönelik eğitim veren lisans düzeyindeki eğitim kurumlarının sayısı artırılmasının, buna bağlı olarak öğretmenlik eğitimi veren kurumlar içerisinde de bu bölüme yer verilmesinin, bu alanda öğretmenlik yapmak isteyenler ile alanı lisans seviyesinden başlamak isteyen bilinçli bireyler açısından doğru bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir.

Kuyumculuk ve takı tasarımına yönelik eğitim veren tüm kurumlar arası işbirliği sağlanmalı Buna bağlı olarak alanda okuyan bireylerin birbirleriyle etkileşiminden her birey için bir kazanım elde edilebileceği düşüncesi ile düzenli olarak ortak çalışmalar yapılması uygun olabilir.

Kuyumculuk ve takı tasarım eğitimi veren okullardaki başta ilgili bölüm elemanları olmak üzere en üst kademeye kadarki ilgililerle koordineli çalışarak okuyan bireylerin okulları bittikten sonra iş bulmalarına yönelik sektörel irtibatlı çalışmalar yapılması, hatta bununla ilgili bir koordinasyon merkezi kurulmasının doğru olacağı düşünülmektedir.

Kuyumculuk ve takı tasarım eğitimi alan öğrencilerin kendine özgüven ve ortaya çıkarma güçlerinin artırılması amacıyla proje yapmaya yönelik derslerin artırılarak bu derslerin sonuçlarının öğrenci tarafından sektörel bazda uygulanmasının istenmesi hem bireysel olarak hem de okul ve sektör anlamında yeni gelişimlere neden olacağı düşünülmektedir.

Türk kuyumculuğunun tanıtımı için başta Kültür Bakanlığı olmak üzere ilgili tüm kurumlarca yazılı ve görsel alanlardan faydalanılması gerektiği düşünülmektedir. Buna ek olarak kuyumculuk eğitimi veren eğitim kurumlarının da yine yazılı ve görsel araçları kullanarak alanı tanıtıcı faaliyetlerde bulunması gerektiği alanın gelişimine katkı yapıcı nitelikte olabilir.

KAYNAKÇA

- ALKAN,C., DOĞAN,H. ve SEZGİN,İ.(1988). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları”.Ankara:Gazi Yayınları.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- BALCI, M. (1993). “Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Boyutlar”, Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi: Eğitim Teknolojisi, Ankara:Ankara Üniversitesi Yayınları.
- BLOOMBERG (2014, Şubat 11). *Altınbaş: Kart Sınırlaması İle Kuyumculuk Sektörü Büyük Kayıp Yaşayacak*. Mart 05, 2014 tarihinde <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/1508017-altinbas-kart-sinirlaması-ile-kuyumculuk-sektoru-buyuk-kayıp-yasayacak> adresinden alındı.
- DEĞİRMENCİOĞLU, Ç.(1977). “Eğitime Bilimsel Yaklaşım-Eğitim Bilimi. Ankara: Gazi Yayınları.
- DOĞAN, H.(1976). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Endüstri ile İlişkileri”, Endüstriyel Mesleki ve Teknik Öğretim ile Sanayi ilişkileri Sempozyum Bildirileri, Ankara: M.E.B.Yayınları
- DOĞAN,H.(1976). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Endüstri ile ilişkileri”. Endüstriyel Mesleki ve Teknik Öğretim ile Sanayi ilişkileri Sempozyum Bildirileri. Ankara:M.E.B.Yayınları.
- GÖKÇE, E. (1997). Eğitim Programının Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü. *Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı*.
- GÜNERKEN, Ö.(2001). “Sadakarlıkta Modernleşiyor”.Gold News.İ.K.O..Sayı 133. Syf.142,143.İstanbul.
- İPBÜKEN, Y. ARAL,S. ve ORHAN, S. (1976). “Endüstriyel Ortak Eğitim” Endüstriyel Mesleki ve Teknik Öğretim ile Sanayi ilişkileri Sempozyum Bildirileri.Ankara:M.E.B.Yayınları.
- KARASAR, N.(1994). Araştırmada Rapor Hazırlama. Ankara:3A Araştırma Danışmanlık.
- KARNAS, M. (2001).“Kurtulan 24 K Gold”. Exe Mücevher ve Takı Dergisi. Sayı 1. Syf.1.Kurtulan. İstanbul.
- KORKMAZ, A.(1998). “Eğitim-Ekonomi İlişkileri”Eğitim Ekonomisi”. Ankara: Gazi Yayınları.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (1999). “16. Milli Eğitim Şurası İl Komisyon Raporları”. Ankara.
- NUNNALLY, J. C. ve BERNSTEIN, I.H.(1994). “Psychometric Theory”, McGraw-Hill Series in Psychology 3rd.United States of America:Times Roman by Clarinda Company.
- OĞUZKAN, F. (1966).Eğitim Üzerine -Büyük Eğitim Problemlerimiz. Ankara:Ülkü Yayınları.
- ORAL, B. (2004) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 15:88.
- SABAH-KIYAN, Ş. (2012). Müşterilerin Çalışanların Sorunlarına Yönelik Tutumları ve Müşteri Sadakati Modeli Etkileşimi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 33-II:436.
- SİPAHİ, B., YURTKORU, E. E. ve ÇİNKO, M. (2006). Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi, İstanbul: Beta Yayınevi.
- ŞEKERCİ, H.(2007).“Meslek Eğitimi Bağlamında Kuyumculuk Sektörünün Sorunları İle Kuyumculuk Eğitimi Sorunsalı Üzerine Bir Öneri”4.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu.İzmir:Ege Üniversitesi Yayınları.
- TAŞPINAR, M.(1995).“Mesleki ve Teknik Eğitimin Kuramsal Temelleri” Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu. Elazığ: Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayını.
- ULUSOY, A. ve HACIOĞLU,F. (1997). Okul Sanayi İlişkileri -Okuldan İş Hayatına Geçiş. Ankara:Gazi Yayınları.
- YILDIRIMTÜRK, M.A. (2013, Kasım 23). *Altın fiyatı geriledikçe Kuyumculuk Sektöründe Hareketlenecek*. Mart 05, 2014 tarihinde http://www.zaman.com.tr/ali-yildirimturk/altin-fiyati-geriledikce-kuyumculuk-sektoru-de-hareketlenecek_2171509.html adresinden alındı.